

Герасименко, С. С. Роль статистичної інформації в інформатизованому суспільстві / С. С. Герасименко // Статистика України. – 2020. – № 2–3. – С. 4-11.

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності розуміння і застосування основних положень статистики в наукових дослідженнях та управлінні суспільством з метою забезпечення його поступального розвитку. Для обґрунтування актуальності вирішення цього питання розглянуто суперечності, які виникають в у зв'язку з розбіжностями в розумінні часто використовуваних суспільством базових понять, зокрема поняття “інформація”. Досить часто поняття “дані” підміняється поняттям “інформація”, що і є причиною появи некоректних термінів. Зауважено також на недостатній рівень статистичної освіченості суспільства щодо ймовірнісного характеру будь-яких явищ і процесів, що відбуваються у Всесвіті та суспільстві, наслідком чого за результатами спостережень часто отримують або зовсім хибні, або помилкові висновки. Зокрема, з використанням статистичного підходу розглянуто деякі висновки, сформульовані окремими вченими-фізиками у ХХ столітті. Доведено, що ці висновки було розроблено без урахування ймовірнісного характеру усіх явищ і процесів, які відбуваються у Всесвіті. Підкреслено, що застосування статистичних засад як до збирання даних та розроблення корисної для прийняття рішень інформації, так і до формування висновків за результатами аналізу та прогнозування явищ і процесів сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень. Вказано на недоліки наборів чисел, що їх надають так звані сучасні джерела інформації – Big Data, Business intelligence, Data mining, Smart-суспільство, в разі їх застосування для характеристики соціально-економічних явищ та процесів. Висловлена пропозиція про необхідність набуття практичних знань зі статистики усіма особами, діяльність яких пов'язана з потребою формулювання висновків за результатами спостережень за об'єктами та явищами й розроблення заходів з метою їх подальших змін. При цьому, складаючи прогнози соціально-економічних явищ і процесів, обов'язково слід ураховувати основну закономірність розвитку – циклічність. Зважаючи на засади статистики, узагальнено рекомендації щодо формування статистичної інформації, використання яких сприятиме підвищенню ефективності процесу утворення такої інформації, що, своєю чергою, стане вагомим чинником прискореного розвитку сучасного інформатизованого суспільства.

Кобилінська, Т. В. Статистичне дослідження лісового господарства України (публікується англійською мовою) / Т. В. Кобилінська, Н. Ю. Гусева // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 12-21.

Статтю присвячено аналізу лісового господарства України як вихідного пункту для подальшої розробки засад побудови національного лісового рахунку, який дозволяє описати взаємодію між економічною діяльністю та лісами як природним середовищем, послідовно та комплексно інтегрувати екологічні й економічні проблеми у цій сфері. Вивчено існуючі статистичні визначення, класифікації та наявну статистичну інформацію щодо лісу, проаналізовано окремі показники лісового господарства України, існуючі джерела даних для його аналізу, запропоновано необхідні кроки щодо подальшого застосування інструментів обліку лісів для побудови лісового рахунку.

Вказано, що лісове господарство представлено двома великими групами інституційних одиниць: фізичні особи або групи фізичних осіб у формі домашніх господарств; юридичні особи, що створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства, незалежно від того, які особи або суб'єкти можуть володіти ними чи контролювати їхню діяльність. Основними видами юридичних осіб є корпорації, некомерційні організації, органи державного управління.

Визначено, що основними джерелами даних щодо лісового фонду та лісових ресурсів країни є: статистична інформація на основі даних підприємств, отриманих за результатами державних статистичних спостережень Державної служби статистики України; адміністративні дані на основі даних підприємств, отриманих державними органами влади (Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державне агентство лісових ресурсів України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державна митна служба, Державна податкова служба) в ході виконання їх обов'язків; 3) дані національної інвентаризації лісів, отриманих уповноваженими органами. Для України останні офіційні дані національної інвентаризації лісів сформовані станом на 01 січня 2011 року, але ці дані ще й досі належним чином не опубліковані.

Обґрунтовано, що сфера офіційної статистики охоплює обмежений набір статистичних даних щодо лісового господарства через інституційні обмеження. Досліджено динаміку та структуру площ лісових ділянок України та наведено основні проблеми, пов'язані з удосконаленням методологічних підходів до формування статистики лісового господарства. На основі проведеного аналізу визначено основні напрями удосконалення обліку в лісовому господарстві та запропоновано необхідні кроки для вирішення проблем статистичного вивчення цієї галузі.

Огай, М. Ю. Проблеми забезпечення якості соціально-економічних даних на місцевому рівні / М. Ю. Огай // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 22-31.

У статті проаналізовано якість існуючої централізованої інформаційної системи, життєздатність якої підтримує Асоціація міст України. Розроблена в Україні автоматизована система муніципальної статистики являє собою електронну систему збирання, збереження й обробки інформації про основні сфери життєдіяльності територіальних громад та органів самоврядування. Система базується на сучасних принципах створення та функціонування інформаційних продуктів, а її організація, структура, технологічний інструментарій загалом відповідають аналогічним системам, які використовуються в інших сферах та у деяких інших країнах. Разом із цим більшість показників, що збираються й обробляються системою, не відповідають основним аспектам якості, серед яких варто виділити: релевантність (актуальність) / відповідність потребам користувачів; точність/надійність оцінювання показників; своєчасність та пунктуальність вироблення й оприлюднення показників; доступність та зрозумілість / ясність метаданих; порівнянність/зіставність; послідовність/узгодженість показників у просторі й часі.

На основі проведеного дослідження розроблено рекомендації з підвищення якості даних, що збираються на муніципальному рівні. Якісна інформаційна система має задовольняти такі вимоги: відповідність потребам користувачів мети створення та функцій системи; охоплення максимальної кількості адміністративно-територіальних одиниць; вільний доступ для користувачів за ієрархічним підходом; наявність автоматизованої конвертації даних; оптимізація системи первинних, вторинних та узагальнюючих показників і метаданих, що розроблюються за стандартними формами; використання сучасних методів аналізу та представлення даних за розвинених моніторингових можливостей; життєздатність та забезпечення належного професійного супроводу. Практична реалізація цих рекомендацій дозволить сформувати якісне інформаційне підґрунтя для здійснення комплексного моніторингу життєдіяльності міст і місцевих громад в Україні.

Сариогло, В. Г. Оцінка наявного доходу домогосподарств на місцевому рівні / В. Г. Сариогло, У. С. Лешенок // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 32-39.

Статтю присвячено проблемі оцінювання соціально-економічних показників на місцевому рівні, насамперед на рівні муніципалітетів та громад. Основну увагу приділено підходам до оцінки наявних доходів домогосподарств як ключової характеристики умов життя населення для розробки та реалізації ефективних і результативних заходів соціально-економічної політики, реалізації інвестиційних програм у галузі модернізації житлових приміщень, об'єктів соціальної інфраструктури та ін.

Проілюстровано зміст терміна “наявні доходи”, прийнятого в державній статистиці України, недоліки цього визначення та напрями його розширення. Наведено загальний опис досліджень, що проводяться з метою оцінки доходів населення на місцевому рівні в різних країнах та у світі. Показано, що для розв'язання подібних завдань у статистиці виник окремий теоретичний напрям розвитку – статистика малих територій. Для адаптації розроблених теоретичних і методологічних підходів реалізовано низку міжнародних та національних проєктів, зокрема SAMPLE в країнах ЄС і SAIPЕ у США. У цілому результати виконаних досліджень свідчать про можливість оцінки доходів домогосподарств на місцевому (локальному) рівні з прийнятним рівнем надійності.

Розглянуто основні джерела даних, що можуть бути використані для оцінки доходів домогосподарств на місцевому рівні в Україні. Зазначено, що на цьому рівні визначальне значення для оцінки доходів мають дані з адміністративних реєстрів щодо заробітних плат, пенсій, стипендій, соціальних виплат, субсидій на житлово-комунальні послуги, податків тощо. При цьому спеціальні вибіркові обстеження доходів та витрат домогосподарств, що проводяться на місцевому або на регіональному та національному рівні, мають важливе значення для встановлення закономірностей взаємозв'язку доходів та основних характеристик домогосподарств, насамперед, складу, регіону та місцевості проживання, типу житла, наявності рухомого та нерухомого майна, земельних ділянок тощо.

Обґрунтовано доцільність використання на місцевому рівні методів кількісної оцінки наявних доходів на противагу їх експертним оцінкам, які переважно застосовуються за сучасних умов. Наведено приклади оцінки наявних доходів на основі достатньо простих і зрозумілих співвідношень.

Окреслено напрями подальших досліджень у сфері оцінки доходів населення на місцевому рівні.

Бондарук, Т. Г. Бюджетна безпека як фактор економічного розвитку держави (публікується англійською мовою) / Т. Г. Бондарук, Л. Є. Момотюк, О. С. Бондарук // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 40-47.

Системний аналіз ключових загроз бюджетній безпеці держави показав, що сучасний стан бюджетної системи України сформувався під впливом деструктивних зовнішніх і внутрішніх ризиків, які загострили питання забезпечення бюджетної безпеки. Метою статті є поглиблення теоретико-методичних засад оцінки ключових загроз гарантування бюджетної безпеки держави.

Доведено, що виникнення зовнішніх і внутрішніх загроз бюджетній безпеці характеризується такими тенденціями: високий рівень перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему; зростання як загальної суми державного та гарантованого державою боргу України, так і

обсягу платежів з обслуговування та погашення державного боргу; збереження високого рівня дефіциту державного бюджету; високий рівень централізації бюджетних коштів.

Обґрунтовано, що при забезпеченні виконання доходів бюджету існують два головні аспекти ризикової діяльності – це загрози, пов'язані з надходженням податків та інших видів обов'язкових платежів до бюджету та управлінські загрози, які зумовлені існуючою системою адміністрування доходів. Для мінімізації впливу першої зазначеної групи загроз необхідна побудова раціональної бюджетної системи за оптимального рівня фіскального навантаження. Мінімізацію впливу другої групи загроз уможливить забезпечення ефективної діяльності державних органів адміністрування і контролю.

Визначено фактори, які спричиняють ризики та загрози бюджетних втрат унаслідок порушень у системі управління бюджетними доходами: ризики, при реалізації яких обсяги надходжень до бюджетів не досягатимуть прогнозних розмірів унаслідок неефективності прогнозування і планування доходів бюджету та порушень у процесі оперативної роботи, насамперед у ході мобілізації платежів до бюджету; ризики надвитратності, у випадку реалізації яких витрати на забезпечення прогнозних обсягів надходжень до бюджетів за окремими видами доходів перевищуватимуть економічно доцільні; ризики порушення бюджетного і податкового законодавства та ризики власне адміністрування бюджетних доходів.

Саліхова О. Б. Порівняльні переваги фармацевтичних індустрій країн крізь призму нових індикаторів / О. Б. Саліхова // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 48–58.

Досліджено особливості появи нових учасників світовому ринку фармацевтичних товарів; обґрунтовано роль транснаціональних корпорацій (ТНК), їх інвестицій і технологій у становленні фармацевтичних індустрій країн, що розвиваються. На прикладі Пуерто-Рико та Ірландії показано передумови розвитку виробництва лікарських засобів і медичних виробів та проаналізовано тенденції нарощування їх експортного потенціалу. Обґрунтовано передумови перенесення виробництва фармацевтичних ТНК в Індію та Китай і висвітлено наслідки цього процесу. Встановлено, що в результаті інтернаціоналізації виробництва країни, які кілька десятиліть тому були нетто-імпортерами фармацевтичних товарів, сьогодні увійшли до групи ключових постачальників на зовнішні ринки. Оскільки за обсягами витрат на дослідження і розробки у фармацевтиці лідирують американські та європейські ТНК, вони є головними утримувачами передових технологій галузі. Отже, виробництво лікарських засобів та медичних виробів більшості країн світу прямо чи опосередковано залежить від інноваційних продуктів ТНК та трансферу їх технологій через різні канали (як через ліцензійну торгівлю, так і через імпорту проміжних товарів, зокрема активних фармацевтичних інгредієнтів). Обґрунтовано, що з появою нових гравців на ринку з числа країн, що розвиваються, традиційні підходи до виявлення порівняльних переваг країн у світовій торгівлі потребують вдосконалення. Приклади країн – реципієнтів іноземних технологій, на території яких завдяки або інвестиціям ТНК, або місцевому державно-приватному капіталу розбудовано потужні високотехнологічні фармацевтичні виробництва з високою часткою проміжного споживання і значними експортними поставками, доводять, що класичний показник RCA дозволяє оцінити швидше видимі, ніж виявлені порівняльні переваги у торгівлі товарами. Запропоновано при дослідженні переваг країн брати до уваги показник поставки високотехнологічних товарів, що точніше характеризуватиме інноваційну складову в передових індустріях. Запропоновано та апробовано новий підхід до оцінювання порівняльних переваг високотехнологічного фармацевтичного виробництва, в основі якого лежить принцип спеціалізації, зокрема використання CAVA – коефіцієнта порівняльних переваг країни у створенні доданої вартості (Comparative Advantage in Value Added Activity). Виявлено, що фармацевтика Ірландії, Йорданії, Сінгапуру, Індії, Колумбії, спираючись на іноземні інвестиції та технології, досягла переваг у створенні доданої вартості та стала домінантою національних економік. Показано, що Україна нарощує переваги у створенні доданої вартості фармацевтикою; обґрунтовано, що через низький рівень дослідницької та інноваційної діяльності, високу залежність від імпорту проміжних товарів розбудова цієї індустрії та її теперішні переваги зумовлені глобальними тенденціями та кон'юктурою світового ринку і не є результатом реалізації національних пріоритетів науково-технічного розвитку. Авторка рекомендує використовувати запропонований підхід до виявлення порівняльних переваг у створенні доданої вартості для оцінки не лише фармацевтичних, а й інших високотехнологічних виробництв, а також доповнити його статистичним інструментарієм аналізу зовнішньої торгівлі готовими та проміжними високотехнологічними товарами.

Черенкевич, О. С. Статистичне моделювання екологічних ризиків як фактора екологічної безпеки / О. С. Черенкевич // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 59-67.

У сучасних умовах пріоритетом розвитку України стає забезпечення збалансованого еколого-економічного розвитку та створення екологічно безпечних умов життєдіяльності суспільства. Метою статті є статистичне моделювання екологічних ризиків для їх оцінки та обґрунтування управлінських рішень з екологічної безпеки. Автором уточнено визначення екологічної безпеки як сукупності умов

та процесів, які забезпечують усі життєво необхідні потреби людини та не передбачають погіршення умов життєдіяльності майбутніх поколінь за умови економічної та екологічної збалансованості для досягнення сталого економічного розвитку. Як складова національної безпеки, екологічна безпека є об'єктом статистичного дослідження, що охоплює, зокрема, кількісні параметри ризиків забруднення навколишнього середовища.

У роботі моделювання екологічних ризиків виконано за допомогою трендових моделей. А саме, величину ризиків забруднення навколишнього середовища запропоновано обчислювати як різницю між фактичними рівнями забруднення повітря, водних ресурсів і створення небезпечних відходів I-Ш класу та відповідними теоретичними значеннями, розрахованими за моделлю. Питомі витрати на очищення атмосферного повітря та водоємниц, а також поводження з відходами визначено як відношення суми поточних витрат на природоохоронні заходи до величини фактичного забруднення за відповідним напрямом, тобто витрати на очищення в розрахунку на одиницю забруднення. Подальшу оцінку вартості ризику запропоновано обчислювати як добуток питомих витрат на очищення за видами та величини перевищення фактичних значень над змодельованими. Для України на сьогодні найбільш гострими насамперед за вартістю ризику є проблеми забруднення водних об'єктів, а також утворення небезпечних відходів; менш критичним є забруднення атмосферного повітря. Отримані результати дозволяють зробити висновок про неефективність існуючої системи платності за забруднення довкілля і компенсації збитків. Обґрунтовано потребу збільшення капітальних інвестицій на оснащення засобами захисту навколишнього середовища та необхідність підвищення штрафів за недотримання норм забруднення.

Єршова, О. Л. Розумне місто: концепція, моделі, технології, стандартизація / О. Л. Єршова, Л. І. Бажан // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 68-77.

Розглянуті проблеми цифрової трансформації сучасного міського господарства. Її актуальність для українських міст обумовлена тим, що у світі вже існує значна кількість розумних міст, комфортних для їх мешканців та для менеджменту міських служб. Окреслена проблема, що наразі для України не розроблений комплексний сценарій інтелектуалізації та цифрової трансформації українських міст. Описані невирішені проблеми та виклики, які стримують цифрову трансформацію українських міст, насамперед, відсутність муніципальних інформаційних мереж.

Цифрова трансформація міст розглядається як зміна існуючих бізнес-моделей функціонування міських служб, створення розумної мобільності, організація розумного ресурсоспоживання. Має бути забезпечена інфологічна єдність ресурсів, служб та систем управління ними заради узгодженості дій суміжних структур і служб у випадку аварійних та непередбачуваних ситуацій. Це передбачає підвищення технологічної грамотності для різних верств населення міст. Запропоновані три моделі розумних міст, успішне функціонування кожної з яких залежить від інвестицій, раціонального розпорядження ними, а також підвищення рівня цифрових навичок населення. Технологічність міської інфраструктури має базуватися на мегатрендах у сфері інформаційних технологій, а саме: мобільності; соціальних комунікацій; хмарних технологій; великих даних і передбачувальній аналітиці; машинному навчанні та штучному інтелекті; технологіях забезпечення кібербезпеки; інтернеті речей. Ці технології є наскрізними для всього комплексу технологічних рішень, що розробляються для розумних міст. З технологічної позиції описаний сценарій розвитку розумного міста; його базовими складовими є: 1) розумна фізична інфраструктура; 2) розумна цифрова інфраструктура; 3) цифрові платформи; 4) інтегровані цифрові платформи.

Запропонована ідея побудови цифрового двійника, який є точним відображенням реального міста у цифровій реальності й інформація до якого надходить із різних датчиків, систем моніторингу та лічильників ресурсів. Отриманий досвід функціонування можна перевести в реальність, якщо він вдалий. Усе це здійснюватиметься за мінімальних витрат, економії часу та без шкоди для реального міста.

Зроблено висновок, що інформаційно-комунікаційні технології у сфері житлово-комунального господарства забезпечують надійність і безпеку міських систем та ефективність використання ресурсів. Формування розумних міст в Україні гальмується відсутністю технічної бази для створення платформ інформаційних технологій; також не розроблена дорожня карта цифрової трансформації національної економіки. Окреслені напрями подальших наукових розвідок, зокрема статистичне дослідження розумних міст, що базується на збиранні та застосуванні великих даних для цієї мети, а також імплементація зарубіжного досвіду з огляду на реалії української економіки.

Заєць, С. В. Організація інтелектуальних змагань студентів у закладах вищої освіти: форми проведення та напрями вдосконалення / С. В. Заєць, С. П. Юдіна // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 78 - 88.

У статті окреслені завдання, що постають перед закладами вищої освіти в умовах цифровізації та прискорення процесу оновлення знань і націлені на створення стійкої системи набуття компетенцій, підприємницьких навичок та громадянських обов'язків у студентів, викладачів і співробітників.

З метою з'ясування характеру динаміки організації різноманітних інтелектуальних студентських змагань, їх регіональних особливостей розглянуті показники результативності проведення Всеукраїнських студентських олімпіад, Всеукраїнських конкурсів наукових робіт у 2009–2019 рр. Визначено фактори, що сприяли активізації участі студентів закладів вищої освіти у цих заходах. Зазначено, що збільшується частка таких нових організаційних форм проведення олімпіад, як ділові ігри, бліцтурніри, розв'язання ситуаційних завдань, виконання завдань-есе, практичні тури за підтримки та участі роботодавців тощо. Наведено результати опитування 200 закладів вищої освіти щодо участі студентів у міжнародних змаганнях, що відбувалися за кордоном, та отриманих ними призових місць у 2015 та 2019 роках. Окреслені тенденції залучення студентів ЗВО до участі у міжнародних змаганнях за кордоном, у міжнародних, всеукраїнських конференціях, семінарах для студентів і молодих учених.

Визначено напрями вдосконалення інтелектуальних змагань студентів з урахуванням пріоритетних напрямів модернізації і технологічного розвитку суспільства та української економіки, потреб роботодавців, запитів суспільства. Запропоновано впроваджувати комплексні форми й методи стимулювання інтересу студентів до пізнання і саморозвитку, здобуття якісної освіти у розрізі таких інтелектуальних змагань, як стипендіальні, грантові, конкурсні. Обґрунтована потреба у реформуванні переліку спеціальностей з пропорційним виділенням дисциплін або модулів дисциплін, за якими слід проводити всеукраїнські інтелектуальні студентські змагання, за їх видами: предметні олімпіади, конкурси студентських наукових робіт, професійні змагання.

Леснікова, М. В. Методичні рекомендації щодо формування оптимізованої мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб регіональних ринків праці / М. В. Леснікова // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 89-95.

Оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) передбачає створення нових багатопрофільних, багаторівневих закладів і реорганізацію (злиття, перетворення) існуючих з метою надання послуг професійної освіти та формування моделі багатofункціонального центру професійної досконалості. Переважна більшість учених та експертів визнають таку оптимізацію мережі закладів необхідним процесом, що дозволить оптимізувати ресурси та скерувати їх на підвищення якості професійної підготовки працівників. Основні ж механізми побудови оптимізованої мережі полягають у процесах об'єднання й укрупнення закладів П(ПТ)О. У статті проаналізовано процеси які нині відбуваються у мережі закладів П(ПТ)О та сформульовано методичні рекомендації щодо її оптимізації. Показано, що має місце стійка тенденція до зменшення кількості закладів та відповідно скорочення числа осіб, які в них навчалися. У 2019 році кількість закладів скоротилася на 13 одиниць (1,8%) порівняно з попереднім роком та на 33 одиниці (4,4%) порівняно з 2017 роком. На фоні загального скорочення кількості закладів П(ПТ)О у їх мережі щорічно відбуваються такі процеси: реорганізації та реструктуризації, найбільш поширеними з яких є приєднання до більш потужних закладів, об'єднання двох або трьох закладів та створення на їх основі нових, зазвичай – регіональних Центрів професійно-технічної освіти; ліквідації, зміни статусу та назви; вилучення та включення до мережі відповідно до наявності або відсутності регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів. На думку автора, рекомендації щодо формування оптимізованої мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб регіональних ринків праці мають базуватися на обчисленні інтегрального показника діяльності закладу. Згідно із запропонованою методикою, інтегральний показник діяльності закладу П(ПТ)О – це узагальнюючий синтетичний показник, отриманий у результаті факторного аналізу на основі комплексної системи статистичних даних та експертних оцінок про діяльність закладу. Визначення інтегрального показника діяльності закладу П(ПТ)О в межах міста, району, регіону, країни надає можливості отримання рейтингових оцінок для кожного закладу із подальшим обґрунтуванням необхідних заходів щодо нього в рамках оптимізації загальної мережі з огляду на потреби регіональних ринків праці.

Рингач, Н. О. Смертність унаслідок зовнішніх причин в Україні: життя, які можна було зберегти (публікується англійською мовою) / Н. О. Рингач // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 96-106.

Мета роботи – оцінити втрати людського життя в результаті смертності внаслідок зовнішніх причин в Україні (абсолютну кількість, рівень і структуру) та визначити особливості залежно від статі та віку з розподілом за основними причинами. На основі даних Державної служби статистики України щодо розподілу померлих за статтю, віком і причинами смерті, а також міжнародних і національних баз даних здійснено компаративний аналіз смертності в результаті зовнішніх причин з іншими країнами. Показано, що основну частку смертей зумовили чотири основні причини, на які припадало понад 68% усіх випадків: навмисні самоушкодження (самогубства); ушкодження з невизначеним наміром; випадкові отруєння, спричинені отруйними речовинами; транспортні нещасні випадки.

Виявлено суттєву диспропорцію смертності внаслідок зовнішніх причин залежно від статі: рівень смертності чоловіків у 4,7 раза вищий, ніж жінок. В Україні на чоловіків припадає 80,2% усіх загиблих

унаслідок зовнішніх причин (у ЄС-28 – дві третини, 64,2%). Переважання чоловіків найбільш вагоме за такими причинами, як утоплення, самогубства і випадкові отруєння (з перевищенням відповідного показника для жінок від шести до понад восьми разів). Відповідно у загальній структурі смертності частка смертей унаслідок зовнішніх причин для українських чоловіків була вищою (8,4%), ніж для жінок (2,0%).

Рівні передчасної смертності (у віці 0–64 роки) унаслідок зовнішніх причин смерті в Україні у два з половиною рази перевищують показники Швеції, вибраної за країну-еталон, та втричі – рівень ЄС-15. При цьому в Україні у віці 0–64 роки сконцентрована більшість смертей: у 2019 році майже 80% смертей припадало на вік молодше за 65 років (у країнах ЄС-28 – 49%).

Гострою соціальною проблемою сучасної України є надмірна смертність унаслідок випадкових отруєнь та дії алкоголю: починаючи з 30-річного віку, кількість таких випадків перевищує кількість отруєнь, спричинених отруйними речовинами. Їх число для всього населення вище в 1,75 раза, а у зрілому віці (45–49 років) – понад утричі (у 3,25 раза).

Сфокусовано увагу на проблемі зростання числа випадків смерті, класифікованих як “ушкодження з невизначеним наміром” (у понад сім разів вищий рівень порівняно з ЄС-28). Це актуалізує необхідність аналізу достовірності визначення причин смерті та підвищення якості офіційної статистики смертності за цим класом причин в Україні для кращого розуміння реального стану і тенденцій змін епідеміологічної ситуації щодо зовнішніх причин смертності.

Черушева, Г. Б. Актуальні проблеми профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти: соціально-економічний контекст / Г. Б. Черушева, А. В. Синяков // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 107-117.

Значне ускладнення демографічної ситуації, що в останній період спостерігається в Україні, призвело до посилення конкуренції між закладами вищої освіти на ринку освітніх послуг та зумовило активізацію профорієнтаційної роботи цих закладів серед учнівської молоді. Профорієнтаційна робота набула особливого значення ще за часів переходу України до ринкової економіки й нині є одним із важливих елементів державної політики. Вона сприяє виявленню та цілеспрямованому розвитку здібностей і нахилів людини, її професійно-пізнавальних інтересів у виборі майбутньої спеціальності, забезпечує ефективне підвищення соціальної та професійної мобільності, а також формування потреб і готовності до трудової діяльності.

Авторами обґрунтовано необхідність суттєвих змін у системі вищої освіти в Україні. Досліджено соціальні передумови вибору професії, динаміку ціннісних орієнтацій та установок учнівської молоді, вивчені особливості профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти на прикладі досвіду Національної академії статистики, обліку та аудиту. Сформульовано основні завдання профорієнтаційної роботи, детально висвітлено її систему, етапи й окреслено напрями реалізації. За результатами експрес-опитування 345 студентів першого курсу Академії зроблено висновок про наявність протиріччя між потребами у кваліфікованих спеціалістах і соціальними професійними орієнтаціями учнівської молоді на обрані спеціальності, що збільшує ймовірність випадкового вступу молодих осіб до закладів вищої освіти. Це породжує морально-психологічні колізії особистісного характеру, а в подальшому спричинює незадоволеність професією, плінність кадрів та міграцію молодих спеціалістів в інші галузі економіки. Виявлено, що повноцінна і всебічна інформаційно-просвітницька діяльність та надання кваліфікованих профорієнтаційних послуг учнівській молоді щодо вибору професії є найбільш ефективними за умови об'єднання зусиль закладів вищої освіти, шкіл та інших соціальних інститутів, насамперед представників ринку праці (роботодавців).

Проведені дослідження дозволили виявити проблемні моменти у профорієнтаційній роботі й окреслити основні напрями подальшого вдосконалення професійної орієнтації.

Жукович, І. А. Еволюція методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності науково-дослідних установ Чехії / І. А. Жукович, І. Ю. Єгоров // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 117-126.

Розглянуто еволюцію застосовуваних у Чехії методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності наукових установ. Ця країна має спільні риси з Україною в організації науки та є одним із найуспішніших прикладів проведення соціально-економічних та організаційних реформ у колишніх країнах соціалістичного табору. Визначено, що методика оцінювання, запроваджена у Чехії з 2004 року, спочатку була суто кількісною та орієнтованою винятково на такі результати досліджень, як публікації, патенти, прототипи тощо. Зроблено висновок, що кількісна оцінка не враховувала якість досліджень, погано відображала важливість результатів і спонукала наукові організації до нечесної гри з накручуванням значень окремих показників. Агрегування всіх показників в один комплексний індикатор не дозволяло схарактеризувати ефективність діяльності установи, а бібліометричні показники дуже сильно залежали від культури цитування у тій чи іншій науковій дисципліні. Розглянуто основні елементи запровадженої нової методики оцінювання (M17+), у якій перевагу надано інформованому експертному огляду, що передбачає використання сукупності доступних показників разом із іншою інформацією для прийняття рішення щодо загальної оцінки. Застосування

M17+ надасть такі можливості: оцінити результати та наслідки наукової діяльності; скласти загальний прогноз розвитку наукової установи; урахувати відомчі особливості та різні місії установ; використати у процесі оцінювання інформовані та неупереджені погляди партнерів; оцінити установу в національному та міжнародному контекстах; надати інформацію для розподілу державних коштів, зарезервованих для інституційного розвитку наукових установ. Зроблено висновок, що відхід від спрощених, суто механістичних підходів до оцінювання свідчить про визнання з боку суспільства складності наукової праці, урізноманітнення функцій науки у соціально-економічному розвитку держави. Вивчення досвіду оцінювання наукових установ у Чехії має неабияке значення для України як для країни, що має євроінтеграційні наміри, особливо в умовах обмеженого фінансування науки, та посилення суспільного контролю за використанням бюджетних коштів.

Лубенченко, О. Е. Документування результатів аудиту інформації, що розкрита у примітках до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних / О. Е. Лубенченко // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 127-147.

У фінансовій звітності оприлюднюється інформація, що потребує розкриття відповідно до національних або міжнародних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та звітування. Зазвичай така інформація розкривається у примітках до фінансової звітності, що розраховані на широке коло користувачів. Примітки є найбільш інформативним документом, на підставі якого користувач звітності може оцінити платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність компанії, дізнатися про умови операцій з пов'язаними сторонами, зроблені припущення й отримати дані управлінського обліку, на основі яких менеджмент будує стратегію розвитку. Представлена інформація підлягає обов'язковому оприлюдненню, її зміст аналізується вітчизняними та міжнародними регуляторами, аудиторами так само, як і основні форми фінансової звітності. Аудитор оцінює отримані аудиторські докази з погляду їх достатності та надійності. Результати аудиторських процедур мають бути узагальнені та задокументовані. Міжнародні стандарти аудиту не надають прикладів документування, тому для забезпечення процесу документування проведених аудиторських процедур щодо інформації, наведеної в примітках до фінансової звітності, було сформовано робочий документ "Тестування аудитором розкриття інформації до фінансової звітності, складеної за МСФЗ". Застосування робочого документу надає аудитору змогу ознайомитися з детальною інформацією про компанію та показниками фінансових звітів, а також про статті та операції, що не підлягають визнанню у звітності, але є важливими для менеджменту, про основні облікові принципи та судження керівництва, якими керувалася компанія при складанні звітності. Залежно від специфіки діяльності суб'єкта господарювання робочий документ може бути доповнено такими розділами: МСФЗ 5 "Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність", МСФЗ 8 "Операційні сегменти", МСБО 19 "Виплати працівникам", МСБО 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи", МСБО 40 "Інвестиційна нерухомість" та ін. Тест є уніфікованим робочим документом і може бути застосований будь-якою аудиторською фірмою. Думка аудитора щодо розкриття інформації в примітках до фінансової звітності є вкрай важливою з огляду на те, що не всі користувачі фінансових звітів мають глибокі знання щодо міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності, але потребують неупереджених і повних даних про стан суб'єкта господарювання та результати його діяльності.

Пилипенко, О. І. Удосконалення професійної освіти бухгалтерів для дієвого функціонування системи економічної безпеки підприємств / О. І. Пилипенко, О. А. Юрченко // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 148-154.

Ефективне управління підприємством передбачає забезпечення бухгалтерського обліку даних про ймовірні відхилення та/або зловживання, що можуть ослабити економічну безпеку підприємства в перспективі. Умови сьогодення визначають нові вимоги до підготовки бухгалтерів, зокрема в частині їх обізнаності з внутрішніми та зовнішніми загрозами економічній безпеці. Дослідження присвячено розробці пропозицій щодо перегляду вимог до кваліфікації бухгалтерів з метою акцентування на спрямованості їх діяльності на посилення економічної безпеки підприємства. За сучасних умов господарювання в діяльності облікових фахівців відбулися значні структурні зміни. Компетенції бухгалтера щодо моніторингу ендегенних і екзогенних чинників діяльності підприємства є основою надання достовірної і своєчасної інформації про внутрішні бізнес-процеси та зовнішнє середовище його діяльності для подальшого управління ризиками й попередження загроз економічній безпеці підприємства. На бухгалтера можуть покладатися функції з формування обліково-аналітичного масиву даних, які сприяють проведенню контрольних процедур і подальшому забезпеченню реалізації заходів із досягнення економічної безпеки підприємства. Проведений аналіз чинного наповнення освітньо-професійних програм з підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю "Облік і оподаткування" дозволив встановити, що наразі обсяг і зміст програм не забезпечують обізнаність таких фахівців у питаннях економічної безпеки підприємства. Запропоновано включення до освітньо-професійних програм з підготовки магістрів зі спеціальності "Облік і оподаткування" дисципліни "Бухгалтерський облік і економічна безпека підприємства", яка за

своїм змістом доповнює та інтегрує отриманні знання, а також передбачає формування знань, навиків і вмій щодо здійснення на основі звітності й первинних даних аналітичних досліджень для забезпечення економічної безпеки підприємства, прогнозування його розвитку та розробки перспективних програм діяльності. Викладання вказаної дисципліни сприятиме зростанню якості освітньо-професійної підготовки бухгалтерів, а також підвищенню рівня перепідготовки та кваліфікації бухгалтерів за усіма освітніми рівнями.

Селіщев, С. В. Структурний аспект перевірки безперервності діяльності підприємства при проведенні внутрішнього аудиту / С. В. Селіщев // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 155-162.

Стаття містить результати дослідження з подальшого розроблення підходів до оцінки ризиків безперервності діяльності, пов'язаних із внутрішнім аудитом підприємства. Особливу увагу в роботі приділено організації внутрішнього аудиту безперервності діяльності для груп подій або умов, які окремо чи в сукупності можуть поставити під значний сумнів обґрунтованість припущення про безперервність діяльності.

Метою статті є подальше розроблення підходів до визначення ризиків впливу ефективності внутрішнього аудиту на оцінку аудитором ризику припинення діяльності підприємства.

Аналіз чинної практики свідчить, що впровадження такого елемента системи внутрішнього контролю, як внутрішній аудит або не використовується взагалі, або виконується суто формально. Водночас відсутність або низька ефективність служби внутрішнього аудиту, основним завданням якої є моніторинг системи внутрішнього контролю, зумовлюють зростання аудиторського ризику контролю, що своєю чергою підвищує загальний рівень аудиторського ризику. Така ситуація зумовлює необхідність збільшення обсягів і, як наслідок, часу аудиторської перевірки.

З огляду на результати проведених досліджень сучасної практики функціонування служби внутрішнього аудиту на вітчизняних підприємствах показано, що у більшості випадків має місце переважно формальний підхід до реалізації її функцій, зокрема в аспекті забезпечення контролю за показниками фінансового стану, критичні значення яких можуть свідчити про ймовірність припинення діяльності підприємства, а їх неврахування – напряду призвести до цього.

Аналіз науково-методичної бази свідчить про недостатність матеріалів щодо створення ефективної системи внутрішнього контролю за стратегічними фінансовими показниками і як наслідок – про відсутність ефективної концепції її моніторингу з боку внутрішнього аудиту.

В роботі запропоновано комплексну функціональну модель, що включає такі елементи: постановка завдання для служби внутрішнього аудиту; ідентифікація джерел необхідної інформації та методика оцінки її достовірності; концептуальна основа забезпечення виконання функцій внутрішнього аудиту. Зазначена модель уможливіє дослідження поелементного складу системи внутрішнього аудиту в аспекті оцінювання ризику припинення діяльності підприємства.

Галицька, Е. В. Євген Євгенович Слуцький: до 140-річчя з дня народження / С. В. Селіщев // Статистика України. – 2020. – № 2-3. – С. 163-165.

Є. Є. Слуцький (1880–1948 рр.) – видатний український економіст, статистик і математик. Його новаторські дослідження, багата й різнобічна наукова спадщина і нині залишаються актуальними та затребуваними представниками не тільки національної, а й світової статистико-економічної думки.